

De perspectieven bijeen?

Vervolgonderzoek naar de bejegening door zedenrechercheurs van
slachtoffers van zedenmisdrijven

Rapport

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Aanleiding	3
Onderzoeksaanpak op hoofdlijnen	4
Voornaamste bevindingen	5
Hoofdconclusie	6
Aanbeveling en overweging	7
1. Inleiding.....	8
1.1 Aanleiding.....	8
1.2 Doelstelling	8
1.3 Vraagstelling	9
1.4 Onderzoeksaanpak.....	10
1.5 Leeswijzer.....	12
2. Taken, rollen en invulling door de zedenrechercheurs	13
2.1 Beoogde aanpassingen van de werkwijze	13
2.2 De praktijk: uitvoering en ervaringen rechercheurs	15
2.3 Overige ervaringen: drie zorgen van zedenrechercheurs.....	19
2.4 Samengevat.....	21
3. Ervaringen van slachtoffers.....	23
3.1 Informatieve gesprek (onderdeel van passend informeren)	23
3.2 Bedenktijd	24
3.3 Aangifte en periode na de aangifte.....	25
3.4 Behoeften en verwachtingen	25
3.5 Samengevat.....	26
4. De balans opgemaakt	28
4.1 Conclusie	28
4.2 Hoofdconclusie	29
4.3 Aanbeveling en overweging.....	30
Bijlage 1 Overzicht aanbevelingen Inspectierapport Verschillende Perspectieven (2020).....	31
Bijlage 2 Slachtoffergesprekken en beluisteren banden door Verwey- Jonker Instituut	32

Voorwoord

De Nederlandse politie zet zich in voor een goede samenwerking met de burgers en een respectvolle behandeling van slachtoffers. Hiervoor is met hen in verbinding zijn *en* blijven een belangrijke randvoorwaarde.

Zedenzaken zijn zeer ingrijpend voor slachtoffers. Het is belangrijk dat deze slachtoffers zich gehoord en gesteund voelen door de politie en dat zij kunnen vertrouwen op een zorgvuldige behandeling van hun zaak. De politie probeert hiervoor in het contact met zedenslachtoffers zo goed als mogelijk maatwerk te leveren. Ze heeft naar aanleiding van een eerder onderzoek van de Inspectie Justitie en Veiligheid (Verschillende perspectieven, 2020) haar werkwijze in zedenzaken aangepast. Zo wilde de politie de negatieve slachtofferervaringen die er volgens het onderzoek waren, voortaan voorkomen en meer recht doen aan verwachtingen en wensen van de slachtoffers.

De Inspectie JenV heeft onderzocht wat deze veranderde werkwijze heeft opgeleverd, zowel voor de zedenslachtoffers als voor de politie. Uit het huidige onderzoek 'De perspectieven bijeen?' blijkt dat de zedenrecherche zich er meer bewust van is hoe om te gaan met zedenslachtoffers en meer oog heeft voor het slachtofferbelang.

Tegelijk wordt duidelijk dat niet ieder slachtoffer zich gehoord en gesteund voelt door de politie. Sommige slachtoffers vonden, evenals in het vorige onderzoek, dat de politie er bij hen op aanstuurde om geen aangifte te doen. Slachtoffers moeten echter zelf in alle vrijheid die keuze maken.

De Inspectie JenV constateert dat, ondanks de andere werkwijze, de verwachtingen van zedenslachtoffers en datgene wat zedenrechercheurs hun kunnen bieden soms uiteenlopen. Zedenrechercheurs hebben nog steeds te maken met een hoge werkdruk. Die maakt dat ze niet aan alle verwachtingen van slachtoffers kunnen voldoen. Zij zeggen dat zij door tijdsgebrek hun eigen kennis en vaardigheden niet verder kunnen verdiepen. Zedenrechercheurs moeten echter een adequate afweging kunnen maken tussen opsporingsbelang en slachtofferbelang. Daarvoor moeten ze goed toegerust zijn. De Inspectie JenV pleit er dan ook voor dat zedenrechercheurs de tijd en ruimte krijgen voor training en opleiding. In het belang van de zedenslachtoffers en de politie zelf.

Rest me nog om mijn speciale dank en waardering uit te spreken voor de bijdrage van de geïnterviewde slachtoffers aan dit rapport.

Esther de Kleuver
Inspecteur-generaal Inspectie Justitie en Veiligheid

Samenvatting

Aanleiding

In 2020 verscheen het inspectierapport *Verschillende Perspectieven*, waarin de bejegening door de politie van slachtoffers van zedenmisdriven werd onderzocht. De Inspectie Justitie en Veiligheid (hierna: de Inspectie) concludeerde daarin dat zedenrechercheurs met de juiste intentie uitvoering geven aan hun opdracht en dat slachtoffers over het algemeen positief terugkijken op het contact met de zedenrechercheurs.

In dat onderzoek kwamen desondanks fricties naar voren in drie contactmomenten van zedenslachtoffers met zedenrechercheurs. Zowel tijdens het informatieve gesprek waarin het slachtoffer uitleg krijgt over de procedure, de bedenktijd om wel of geen aangifte te doen als in de periode na de aangifte, liepen de verwachtingen van slachtoffers en politie uiteen. In het onderzoek oordeelde de Inspectie dat een slachtoffer zelf keuzes moet kunnen maken over het vervolg. Dus ook over de bedenktijd, het doen van aangifte of juist de beslissing om geen aangifte te doen. Daarnaast werden slachtoffers naar eigen zeggen niet altijd goed geïnformeerd over het verloop van het onderzoek.

Het rapport leverde de aanbeveling op om de bejegening van zedenslachtoffers verder te verbeteren, alsmede de aanbeveling om wat te doen aan de (onder andere personele) knelpunten in de zedenteams van de politie. De Inspectie spoorde de politie aan om binnen zes weken met een verbeterplan te komen met concrete aanpassingen van de werkwijze bij zedenslachtoffers. Dat leidde tot een door de politie opgesteld verbeterplan. In het *Verbeterplan Bejegening & Doorlooptijden Zeden*¹ staat wat de politie aan aanpassingen wilde doorvoeren. Vanaf 2021 heeft de politie de Inspectie geïnformeerd over de voortgang.

De Inspectie heeft een vervolgonderzoek verricht met als centrale vraagstelling: welke aanpassingen heeft de politie doorgevoerd in de bejegening van slachtoffers van zedenmisdriven rondom het informatieve gesprek (tegenwoordig onderdeel van passend informeren), de eventuele bedenktijd en de periode na de aangifte en heeft dat geleid tot minder uiteenlopende verwachtingen (frictie) en een verbeterde werkwijze? De Inspectie heeft onderzocht welke aanpassingen zijn doorgevoerd in de werkwijze en richtte zich derhalve op de eerste aanbeveling van het vorige inspectierapport. De vraag was of die veranderingen hebben geleid tot een (door betrokkenen ervaren) verbetering van hoe zedenrechercheurs omgaan met

¹ Zie het Landelijk Programma Zeden-KP-KST van juni 2021.

slachtoffers van een zedenmisdrijf. Per slot gaat het erom wat zedenslachtoffers merken van de aanpassingen.²

Onderzoeksaanpak op hoofdlijnen

Om tot de beantwoording van de onderzoeksvraag te komen, hanteerde de Inspectie een onderzoeksaanpak waarin documentanalyse en interviews werden gecombineerd. De interviews met politiemensen vonden plaats in het voorjaar van 2023. De interviews met zedenslachtoffers in de tweede helft van 2023.

De (voornaamste) aanpassingen 'op papier' zijn onderzocht aan de hand van beleidsdocumentatie van de politie waarin aanpassingen en verbeteringen van het meldings- en aangifteproces bij zedenmisdrijven werden voorgesteld. Ook interviews met rechercheurs en hun leidinggevendenden maakten deel uit van het onderzoek (zie verderop). Vervolgens werd de opbrengst van de documentanalyse en interviews gekoppeld aan de fricties in de drie contactmomenten zoals waargenomen in het rapport *Verskillende Perspectieven* (2020). Ook werd een categorie 'overig' opgenomen, zodat aanpassingen in de werkwijze die niet direct onder de drie contactmomenten vallen ook konden worden beschreven.

Er werden semi-gestructureerde interviews gehouden met 25 politiemensen. Dit betrof zowel zedenrechercheurs als medewerkers met een coördinerende of leidinggevende taak binnen de zedenrecherche uit vijf verschillende eenheden die door de Inspectie zelf werden geselecteerd op grond van (enige) geografische dekking. Het betrof daarbij andere eenheden dan in het eerste rapport. Deze interviews hadden betrekking op de wijze waarop zij hun taken binnen een zedenzaak uitvoeren, hoe zij zorgdragen voor de bejegening van slachtoffers en wat hun ervaringen zijn met dit proces.

Verder werden 25 slachtoffers geïnterviewd, deels telefonisch of digitaal (n=15) en deels face to face (n=10). De interviews (allen vrouwelijke slachtoffers) werden afgenomen door onderzoekers van het Verwey-Jonker Instituut, die ervaring hebben met het interviewen van zedenslachtoffers. De slachtoffers ontvingen een brief van de politie waarin werd aangekondigd dat zij zouden worden benaderd voor het inspectieonderzoek. Bij de brief van de politie zat een bijlage van de Inspectie waarin het slachtoffer over het onderzoek van de Inspectie werd geïnformeerd. Eén tot vier weken nadat de politie de brief had verzonden hebben de onderzoekers de slachtoffers telefonisch benaderd en gevraagd of zij mee wilden werken aan het onderzoek. Pas na telefonische toestemming werd het dossier in het onderzoek betrokken.

² De gegevensverzameling omwille van dit inspectieonderzoek is verricht voor 1 juli 2024, dus vóór de invoering van de nieuwe Wet Seksuele Misdrijven.

Voornaamste bevindingen

De geïnterviewde rechercheurs en hun leidinggevendenden geven aan dat de werkwijze is aangepast rondom het informatieve gesprek, de eventuele bedenktijd en de periode na de aangifte. Volgens de politiemensen biedt de nieuwe werkwijze meer ruimte voor maatwerk en is deze minder strikt is dan de oude. Er is volgens hen nu meer aandacht voor de behoeften en verwachtingen van zedenslachtoffers. Rechercheurs hebben presentaties gehad van onder andere hun coördinatoren, operationeel experts en teamchefs en na de invoering vonden landelijke vakdagen plaats om de wijzingen nader toe te lichten. Ook in de briefings is door leidinggevendenden ruim stilgestaan bij de herziene werkwijze.

Er lijkt zo gezien weinig verschil tussen de beoogde aanpassing van de werkwijze en de daadwerkelijke uitvoering daarvan door de zedenrechercheurs zoals in de interviews tot uiting komt. De instructie wordt zo gezien – kortom – uitgevoerd zoals beoogd.

Ook ontstaat op basis van de documenten en de interviews met de politie het beeld dat nu meer aandacht wordt besteed aan de kwaliteit van het informatieve gesprek dan ten tijde van het vorige inspectierapport. Wat daarbij volgens de geïnterviewde politiemensen helpt, is dat er een Handelingskader is opgesteld dat ook echt wordt gebruikt en dat er nu met passend informeren meer maatwerk wordt geleverd door aan te sluiten bij de behoeften van het slachtoffer. Verder lijkt het erop dat het de politie (zedenrechercheurs) vergeleken met het vorige onderzoek nu lukt om de slachtoffers van zedenzaken keuzevrijheid en maatwerk te bieden. Voor wat de bedenktijd betreft geven de rechercheurs aan dat de regie meer dan ten tijde van het vorige onderzoek bij de slachtoffers ligt. De bedenktijd wordt tegenwoordig gerespecteerd als een recht. Hiermee lijkt het erop dat voorgenomen uitgangspunten worden gerealiseerd.

Als het gaat om de aangifte en de periode na de aangifte blijkt dat rechercheurs nog altijd weinig contact houden met de slachtoffers. Of het slachtoffer moet dat nadrukkelijk wensen. Of er is een situatie waarbij de recherche nog informatie nodig heeft van het slachtoffer.

Ook kan volgens de rechercheurs nog beter worden gekeken naar snellere (ook alternatieve) afhandeling van meldingen. Wat daarbij zou kunnen helpen is het Centrum Seksueel Geweld. De ambitie is om met het Centrum Seksueel Geweld sneller inzichtelijk te krijgen welke opties er zijn bij meldingen, en dan ook door andere partijen dan de politie. Zo zou er meer aandacht komen voor alternatieve afhandeling (bijvoorbeeld vanuit zorgverlening) van een zedenzaak.

De (ervaren) werkdruk is onveranderd sinds het vorige onderzoek. Dat maakt dat naar nieuwe oplossingen wordt gezocht. Het betreft daarbij het verschuiven van minder complexe zedenmeldingen naar de basisteams en het (bij drukte) laten afhandelen van meldingen door zedenteams van andere eenheden.

Ook maakt de werkdruk dat niet de ruimte wordt ervaren om gebruik te maken van het opleidingsaanbod voor zedenrechercheurs.

De perspectieven bijeen?

In het vorige inspectierapport werden de behoeften en verwachtingen beschreven omtrent bejegening van slachtoffers van zedenzaken door zedenrechercheurs. De verwachte bejegening bestond eruit dat:

- Slachtoffers de behoefte hadden om goed te worden geïnformeerd;
- Dat daadkracht in hun zaak werd getoond;
- Dat de zedenrechercheurs oog hadden voor hun hulpvraag.
- Zij wensten gehoord en serieus genomen te worden;
- Zedenrechercheurs betrokken en meelevend waren;
- Slachtoffers niet gestuurd zouden worden en over keuzevrijheid konden beschikken.

Op basis van de interviews met zedenslachtoffers ontstaat het beeld dat deze behoeften en verwachtingen van slachtoffers rond bejegening nog onverminderd aanwezig zijn. In het onderzoek geven 12 van de 25 geïnterviewde slachtoffers aan tevreden te zijn over de betrokkenheid en bejegening door de zedenrechercheurs. Desondanks zijn er ook nog steeds geïnterviewde slachtoffers die minder tevreden (N=7) of zelfs ontevreden (N=3) zijn over de afdoening en bejegening door de zedenrecherche.³

Het lijkt er tegelijkertijd op dat de slachtoffers soms meer verwachten van de zedenrechercheurs dan dat die kunnen bieden. Het is niet vanzelfsprekend dat slachtoffers tijdens het contact met de zedenrechercheurs proactief uitspreken wat hun behoeften en verwachtingen zijn. 12 van de geïnterviewde slachtoffers voelen zich goed bejegend. Zij vinden dat de zedenrecherche goed aansluit op hun behoeften en verwachtingen. Dit neemt niet weg dat andere slachtoffers zich nog steeds niet goed bejegend voelen. Zij vinden dat de zedenrecherche niet goed aansluit op hun behoeften en verwachtingen.

Wat blijft is dat het op waarheidsvinding gerichte opsporingsbelang en het slachtofferbelang bij zedenmisdrijven niet altijd parallel lopen en soms botsen. Denk aan het slachtoffer dat geen aangifte wil doen en waarbij de recherche er juist belang bij heeft dat dit wel gebeurt. Het belang voor een aangifte ligt overigens ook bij het openbaar ministerie (OM) als onderzoeksleider. Er kan ook worden bepaald dat er ambtshalve een onderzoek wordt opgestart. De gewijzigde bejegening verandert weinig aan dit verschil tussen opsporingsbelang en slachtofferbelang. Om met de termen van het vorige inspectierapport te spreken: de perspectieven van slachtoffers en zedenrechercheurs zullen op dit punt blijven verschillen.

Hoofdconclusie

De Inspectie stelt vast dat de werkwijze rondom het omgaan met zedenslachtoffers is aangepast. De politie (zedenrechercheurs) heeft de intentie heeft om keuzevrijheid en maatwerk te bieden aan de slachtoffers van zedenzaken. Wensen en behoeften van slachtoffers lopen echter uiteen en voor ieder slachtoffer is

³ De overige drie slachtoffers gaven geen eenduidig antwoord op de vraag.

De perspectieven bijeen?

maatwerk nodig. Dat is – samengevat – de moeilijkheid bij zedenzaken. Dat vraagt om empathische, voldoende opgeleide en gecertificeerde zedenrechercheurs.

Het is de politie desondanks gelukt om meer oog te hebben voor het slachtofferbelang dan ten tijde van het inspectieonderzoek *Verskillende Perspectieven (2020)*. Dat was ook de inzet van de aangepaste werkwijze rondom de bejegening van zedenslachtoffers. Het lukt echter nog niet in alle gevallen om ook in de uitvoering voldoende rekening te houden met de wensen en behoeften van slachtoffers.

Aanbeveling en overweging

De Inspectie doet de Korpschef van de Nationale Politie de volgende aanbeveling:

Zedenrechercheurs moeten in staat zijn om een adequate empathische afweging te maken tussen opsporingsbelang en slachtofferbelang. Investeer in voldoende opgeleide en gecertificeerde zedenrechercheurs voor dit hoog specialistische politiewerk door erop toe te zien dat er meer ruimte en tijd is voor training en opleiding van (zedes)rechercheurs. Die tijd wordt nu niet altijd ervaren.

Gebaseerd op risico's die in dit onderzoek door politiemensen zijn genoemd, voegt de Inspectie daar nog een overweging aan toe. Dat is een aandachtspunt dat niet de monitoring behoeft van een aanbeveling, maar waarbij het evengoed raadzaam is om er als politie mee aan de slag te gaan:

Breng in kaart wat de afhandeling van zedenzaken door de basisteams oplevert, wat dit aan capaciteitswinst oplevert en wat het voor de (verschillen in) bejegening van slachtoffers betekent.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In 2020 verscheen het inspectierapport *Verskillende Perspectieven*, waarin de bejegening door de politie van slachtoffers van zedenmisdrijven werd onderzocht.⁴ De Inspectie Justitie en Veiligheid (hierna: de Inspectie) concludeerde daarin dat zedenrechercheurs met de juiste intentie uitvoering geven aan hun opdracht en dat slachtoffers over het algemeen positief terugkijken op het contact met de zedenrechercheurs.

In dat onderzoek kwamen desondanks fricties naar voren in drie contactmomenten van zedenslachtoffers met zedenrechercheurs. Zowel tijdens het informatieve gesprek waarin het slachtoffer uitleg krijgt over de procedure, de bedenktijd om wel of geen aangifte te doen als in de periode na de aangifte, liepen de verwachtingen van slachtoffers en politie uiteen. In het onderzoek oordeelde de Inspectie dat een slachtoffer zelf keuzes moet kunnen maken over het vervolg. Dus ook over de bedenktijd, het doen van aangifte of juist de beslissing om geen aangifte te doen. Daarnaast werden slachtoffers naar eigen zeggen niet altijd goed geïnformeerd over het verloop van het onderzoek.

Het rapport leverde de aanbeveling op om de bejegening van zedenslachtoffers verder te verbeteren, alsmede de aanbeveling om wat te doen aan de (onder andere personele) knelpunten in de zedenteams van de politie, zie Bijlage 1. De Inspectie spoorde de politie aan om binnen zes weken met een verbeterplan te komen met concrete aanpassingen van de werkwijze bij zedenslachtoffers. In het *Verbeterplan Bejegening & Doorlooptijden Zeden* staat wat de politie aan aanpassingen wilde doorvoeren. Vanaf 2021 heeft de politie de Inspectie geïnformeerd over de voortgang.⁵

1.2 Doelstelling

In voorliggend onderzoek richt de Inspectie zich op de eerste aanbeveling uit het vorige onderzoek: de aanpassing van de werkwijze omwille van een andere bejegening en daarmee wegnemen van de genoemde fricties bij de drie contactmomenten.⁶

⁴ Verschillende perspectieven. Een onderzoek naar de taakuitvoering van zedenrechercheurs en hun bejegening van slachtoffers. Inspectie Justitie en Veiligheid, mei 2020.

⁵ Zie bijvoorbeeld het Landelijk Programma Zeden-KP-KST van juni 2021, het Landelijk Programma Zeden- KP-KST van september 2021 en het Landelijk Programma Zeden-KP-KST van oktober 2021.

⁶ Voor wat betreft de tweede aanbeveling, over de geconstateerde knelpunten in de teams Zeden, waaronder bezetting, opleidingsmogelijkheden en lange doorlooptijd van zaken staat in het Plan van Aanpak uit 2022 dat 'is afgesproken dat regulier toezicht zal plaatsvinden. De Inspectie neemt via dit regulier toezicht op regelmatig basis kennis van

De Inspectie vat bejegening in dit onderzoek op als het geheel van interactie tussen slachtoffer en recherche, de verwachtingen van slachtoffers bij de interactie, en de mate waarin rechercheurs al dan niet rekening houden met deze verwachtingen.

De Inspectie heeft onderzocht welke aanpassingen zijn doorgevoerd in de werkwijze. De vraag was of die veranderingen hebben geleid tot een (door betrokkenen ervaren) verbetering in de bejegening van het slachtoffer van een zedenmisdrijf.⁷

1.3 Vraagstelling

De centrale vraag van dit onderzoek is:

Welke aanpassingen heeft de politie doorgevoerd in de bejegening van slachtoffers van zedenmisdrijven rondom het informatieve gesprek, de eventuele bedenktijd en de periode na de aangifte en heeft dat geleid tot minder uiteenlopende verwachtingen (frictie) en een verbeterde werkwijze?

Deze vraag wordt verder ingevuld en toegespitst met de navolgende deelvragen:

1. Welke aanpassingen zijn er gedaan in de werkwijze als het gaat om het informatieve gesprek (tegenwoordig onderdeel van passend informeren), de eventuele bedenktijd en de periode na de aangifte?
2. Worden deze aanpassingen door de zedenrechercheurs uitgevoerd zoals beoogd?
3. Wat zijn de ervaringen van de zedenrechercheurs met de nieuwe werkwijze en (algemener) de hedendaagse aanpak van zedenzaken?
4. Wat zijn de ervaringen van slachtoffers van zedenmisdrijven met de nieuwe werkwijze?
5. Zijn de uiteenlopende verwachtingen⁸ van slachtoffers van zedenmisdrijven en zedenrechercheurs in het informatieve gesprek, de eventuele bedenktijd en de periode na de aangifte weggenomen?

1.3.1 Toelichting deelvragen

Eerst worden de aanpassingen benoemd die de politie heeft aangegeven te willen doorvoeren om de bejegening van zedenslachtoffers te verbeteren. Daarna is het zaak om te onderzoeken of de aanpassingen worden uitgevoerd zoals beoogd in het verbeterplan van de politie. Vervolgens wordt met de derde en vierde deelvraag onderzocht wat de ervaringen van slachtoffers en rechercheurs met de

de stappen die gezet worden om de teams Zeden te versterken in de verwachting dat de professionalisering ook de doorlooptijd van zaken ten goede komt.' (p.3).

⁷ Dit onderzoek gaat daarom niet in op de beschikbare capaciteit bij de zedenteams of de doorlooptijden van zedenonderzoeken (onderdeel van de tweede aanbeveling uit het vorige Inspectierapport). Ook is de gegevensverzameling omwille van dit inspectieonderzoek verricht voor 1 juli 2024, dus vóór de invoering van de nieuwe Wet Seksuele Misdrijven.

⁸ De frictie tijdens drie contactmomenten zoals vastgesteld in het vorige onderzoek.

aanpassingen zijn. Uiteindelijk gaat het om de slotvraag om te bezien of de uiteenlopende verwachtingen die in het vorige rapport werden gesignaleerd zijn weggenomen en de aanpassingen ook daadwerkelijk een verbetering zijn gebleken in de ogen van slachtoffers en zedenrecherche.

1.3.2 Definities

In de vraagstelling worden diverse begrippen gebruikt die vragen om een definitie. Met passend informeren wordt de informatie-uitwisseling bedoeld tussen melder en politie. Die uitwisseling is van belang om zowel melder als politie in staat te stellen een beslissing over het vervolg te nemen. Dit kan op verschillende manieren.⁹ Informatie wordt aangeboden op een manier die passend is bij de situatie en de behoeften van de melder. Onderdeel van het passend informeren *kan* onder andere zijn het informatieve gesprek tussen het slachtoffer en(zeden)rechercheurs waarin een slachtoffer/melder aangeeft wat er gebeurd is op zedengebied. Op basis daarvan wordt door de politie uitgelegd wat zij (en partners) kan betekenen en welke mogelijkheden het slachtoffer heeft. Als dat dat al op een andere wijze duidelijk wordt, bijvoorbeeld in een telefoongesprek door het Frontoffice met het slachtoffer, is een informatief gesprek niet altijd meer noodzakelijk.

Hier zij opgemerkt dat passend informeren een nieuwe term is, maar dat deze in de praktijk (in de interviews) nog nauwelijks werd gebezigd. In dit onderzoek lag de nadruk op informatieve gesprekken (deelvraag 1).

De eventuele *bedenktijd* is de periode waarvan een slachtoffer gebruik kan maken om te beslissen of hij/zij wel of geen aangifte doet. Verder: waar in de rapportage over een verbetering wordt gesproken, wordt dit hiermee een als positief gewaardeerde verandering in de bejegening in de ogen van betrokkenen bedoeld. Daarbij betreft het een vaststelling op basis van kwalitatieve bevindingen en niet op basis van een statistische verschillenanalyse. Wat betekent dat indien geïnterviewden zelf aangeven dat er een verschil is de Inspectie niet (tevens) kan vaststellen of sprake is van een zogeheten statistisch betekenisvol (significant) verschil.

1.4 Onderzoeksaanpak

Om tot de beantwoording van de onderzoeksvraag te komen, hanteert de Inspectie een onderzoeksaanpak waarin documentstudie en interviews werden gecombineerd. De interviews met politiemensen vonden plaats in het voorjaar van 2023. De interviews met zedenlachtoffers in de tweede helft van 2023.

1.4.1 Documentstudie en interviews

Om de eerste deelvraag te beantwoorden is beleidsdocumentatie van de politie bestudeerd waarin aanpassingen en verbeteringen van het aangifteproces bij zedenmisdrijven werden voorgesteld. De (voornaamste) aanpassingen 'op papier' zijn onderzocht aan de hand van deze documentatie en interviews met

⁹ Politie-instructie Seksuele misdrijven, Landelijk Programma zeden, Kinderpornografie en Kindersekstoerisme, versie 1.6, januari 2023.

rechercheurs en hun leidinggevendenden (zie verderop). Vervolgens werd de opbrengst van deze analyse gekoppeld aan de fricties in de drie contactmomenten zoals waargenomen in het rapport *Verskillende Perspectieven* (2020). Ook werd een categorie 'overig' opgenomen, zodat aanpassingen in de werkwijze die niet direct onder de drie contactmomenten vallen ook konden worden beschreven.

Omwillen van de beantwoording van de eerste, tweede en derde deelvraag werden semi-gestructureerde interviews gehouden met 25 politiemensen.¹⁰ Dit betrof zowel zedenrechercheurs als medewerkers met een coördinerende of leidinggevende taak binnen de zedenrecherche uit vijf verschillende eenheden die door de Inspectie zelf werden geselecteerd op grond van (enige) geografische dekking.¹¹ Hoewel dus niet elke geïnterviewde een uitvoerende rechercheur is, wordt desondanks de term (zeden)rechercheurs gebruikt om deze respondentcategorie mee aan te duiden. Tenzij expliciet gespecificeerd door bijvoorbeeld over uitvoerend rechercheurs of leidinggevendenden te schrijven. Deze interviews hadden betrekking op de wijze waarop zij hun taken binnen een zedenzaak uitvoeren, hoe zij zorgdragen voor de bejegening van slachtoffers en wat hun ervaringen zijn met dit proces.

Voor deelvraag vier werden 25 slachtoffers geïnterviewd, deels telefonisch of digitaal (n=15) en deels face to face (n=10). Daarnaast zijn 25 geluidsopnamen beluisterd van een informatief gesprek om het contact te beoordelen tussen slachtoffer en zedenrechercheur(s). Meestal is zowel de band beluisterd en is ook een interview met het slachtoffer gehouden (n=21). Vier keer is alleen de band beluisterd en vier keer is alleen het slachtoffer gesproken. De geluidsopnamen zijn ook gebruikt om (mede) de tweede deelvraag te beantwoorden over hoe zedenrechercheurs aan de herziene werkwijze uitvoering geven. De interviews (alleen vrouwelijke slachtoffers) werden afgenomen door onderzoekers van het Verwey-Jonker Instituut die ervaring hebben met het interviewen van zedenslachtoffers.¹²

1.4.2 Toelichting benadering zedenslachtoffers

De selectie van zedenslachtoffers verdient een nadere toelichting. De politie heeft per eenheid de volledige gegevens aangeleverd van de slachtoffers die binnen de door de Inspectie gekozen doelgroep en onderzoeksperiode vallen. De Inspectie selecteerde geen slachtoffers die minderjarig zijn (<18 jaar) of slachtoffers die worden gezien als een kwetsbaar persoon. Bij de selectie werd vanaf het begin rekening gehouden met non-respons (er werd verwacht dat niet elk slachtoffer zou meewerken). Daarna bekeek het openbaar ministerie (OM) of het dossier of de

¹⁰ De kans is klein dat meer interviews tot een nog meer valide en betrouwbaar kwalitatief beeld zouden bijdragen. De 'rode draden' zijn met 25 geïnterviewde politiemensen helder geworden. Van alle interviews is een gespreksverslag gemaakt. Dit verslag is voor wederhoor aan de geïnterviewde voorgelegd waarbij deze kan aangeven of het verslag feitelijke onjuistheden bevat. Na deze wederhoorfase is het gespreksverslag vastgesteld en in het onderzoek betrokken.

¹¹ Amsterdam, Noord-Holland, Noord-Nederland, Midden-Nederland en Oost-Brabant.

¹² Onderzoekers van het Verwey-Jonker Instituut beluisterden en beoordeelden ook de geluidsopnamen en rapporteerden aan de Inspectie over hun bevindingen en conclusies. De Inspectie ontving een overkoepelende schriftelijke analyse van deze externe onderzoekers. Gedurende het onderzoek vonden voortgangsgesprekken plaats tussen de onderzoekers van het Verwey-Jonker Instituut en het projectteam van de Inspectie.

zaak afgehandeld was. Alleen afgehandelde zaken werden in de selectie meegenomen. De slachtoffers uit de aldus verkregen definitieve selectie ontvingen een brief van de politie waarin werd aangekondigd dat zij zouden worden benaderd voor het inspectieonderzoek. Bij de brief van de politie zat een bijlage van de Inspectie waarin het slachtoffer over het onderzoek van de Inspectie werd geïnformeerd. Eén tot vier weken nadat de politie de brief had verzonden heeft de Inspectie (of hebben de externe onderzoekers) de slachtoffers telefonisch benaderd en gevraagd of zij mee wilden werken aan het onderzoek. Pas na telefonische toestemming werd het dossier in het onderzoek betrokken.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de bevindingen met betrekking tot beoogde aanpassingen in de bejegening van slachtoffers van een zedenzaak, de uitvoering van de aanpassingen en ervaringen van de zedenrechercheurs. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de ervaringen van slachtoffers. De bevindingen in dat hoofdstuk vormen de uiteindelijke proef op de som om op basis van deze vraagstelling en met deze opzet vast te kunnen stellen of fricties zijn weggenomen. Dat is precies de reden van de gekozen hoofdstukvolgorde in dit rapport: eerst documenten en interviews bij de politie en daarna de slachtoffers. In hoofdstuk 4 volgen de (hoofd)conclusie, een aanbeveling aan de politie en een overweging.

2. Taken, rollen en invulling door de zedenrechercheurs

In dit hoofdstuk worden eerst de aanpassingen belicht die door de politie zijn doorgevoerd in de werkwijze voor zedenrechercheurs. Daarna komen de ervaringen van de zedenrechercheurs met deze nieuwe werkwijze aan de orde.

2.1 Beoogde aanpassingen van de werkwijze

De vraag is wat de (voornaamste) aanpassingen zijn in de werkwijze, nog even los van de feitelijke realisatie volgens zedenrechercheurs (zie daarover paragraaf 2.2). Er wordt door de Inspectie onderscheid gemaakt tussen de oude situatie en de beoogde situatie. Met 'oude situatie' bedoelt zij de situatie ten tijde van het onderzoek *Verschillende Perspectieven* (2020). Bewust spreekt de Inspectie van beoogde situatie en niet van de 'nieuwe' situatie, omdat het de vraag is of al deze aanpassingen ook (al) feitelijk zijn gerealiseerd. Het gaat hier om de gewenste situatie zoals die valt op te maken uit de geanalyseerde beleidsdocumentatie.

In onderstaande Tabel 1. geeft de Inspectie aan tot welke ordening zij dan komt.

Tabel 1: aanpassingen per contactmoment.

Contactmoment	Oude situatie	Beoogde situatie
Informatieve gesprek	Sturend, minder oog voor behoeften slachtoffer, veelal twee rechercheurs.	<p>Het informatieve gesprek is een onderdeel geworden van 'passend informeren.'</p> <p>Bij passend informeren staan de behoeften van het slachtoffer centraal. Deze nopen tot maatwerk.¹³ (zie ook paragraaf 2.2.1)</p> <p>Bij het passend informeren hoeven niet per se twee rechercheurs aanwezig te zijn. Het kan omwille van laagdrempeligheid ook worden gedaan door één rechercheur.¹⁴</p> <p>Er is een Handelingskader voor het passend informeren.</p>

¹³ Verbeterplan Bejegening & Doorlooptijden Zeden, Landelijk Programma Zeden-KP-KST. Lidewijde van Lier & Margo Verbaarschot, Versie Februari 2022.

¹⁴ Maatwerk zeden voorbehouden handelingen versie 1, Nationale Politie, 2021.

De perspectieven bijeen?

Bedenktijd	(standaard) bedenkijd	<p>Uitgangspunt: bedenkijd is een recht, dus eventuele bedenkijd in plaats van standaard bedenkijd.</p> <p>Benadrukken dat men mag nadenken, maar dat dit niet hoeft.¹⁵</p>
Aangifte en periode na aangifte	Slachtoffers voelden zich (soms) gestuurd om geen aangifte te doen.	<p>Uitgangspunt: aangifte is een recht.</p> <p>Er wordt getracht contact te onderhouden met het slachtoffer conform de werkinstructie over contactmomenten. Bij sommige misdrijven kan informatie worden opgevraagd bij www.mijnslachtofferzaak.nl</p> <p>Basisteams mogen de minder complexe zedenzaken oppakken, onder voorwaarde dat het Team Zeden zo spoedig mogelijk wordt geïnformeerd.¹⁶</p>
Overige aanpassingen (c.q. meer algemeen)	Accent op strafrecht, lange doorlooptijden, geen intervisie	<p>Er is nu meer aandacht voor alternatieve afhandeling en hulpverlening. Er zijn meer aansluitingen op de behoefte van het slachtoffer: bijvoorbeeld medische of psychosociale hulp, juridische of praktische bijstand of herstelgericht hulp of mediation. Deze aspecten worden behandeld in het 'passend informeren,' wat voorheen het informatieve gesprek was.¹⁷</p> <p>Sneller beslissen in overleg met het OM om bij relatief eenvoudige zaken zonder daderindicatie of recidiverisico de zaak op te leggen of seponeren.¹⁸ Sneller beslissen door OM teneinde een slachtoffer</p>

¹⁵ Vraag en antwoord over het informatief gesprek, tussenevaluatie Intervisieprogramma, 29 september 2021.

¹⁶ Dit element komt uitgebreid aan de orde in: Politie instructie seksuele misdrijven, landelijk expertise en coördinatiepunt seksuele misdrijven, concept, oktober 2022.

¹⁷ Vraag en Antwoord over het verbeterplan – Multidisciplinaire Aanpak, 2021.

¹⁸ Efficiency in zedenzaken werkversie 1, 2021.

		uiteindelijk zo snel mogelijk duidelijkheid te verschaffen. Er wordt gewerkt met intervisie met als doel de verdere professionalisering van de zedenrechercheurs. Intervisie in teams met focus waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt/dilemma's worden besproken (minimaal 1x per jaar deelname). ¹⁹
--	--	--

2.2 De praktijk: uitvoering en ervaringen rechercheurs

De zedenrechercheurs en hun leidinggevenden geven aan dat de werkwijze (instructie) is herzien. In deze paragraaf wordt op basis van de interviews met de rechercheurs bekeken welke voorgenomen aanpassingen (volgens hen) ook echt zijn gerealiseerd. Hierbij moet meteen worden opgemerkt dat de zedenteams toen de interviews plaatshadden zich (nog) midden in het veranderproces bevonden. In die periode gingen de zedenteams van de oude werkwijze naar de nieuwe en daarbij kwam veel kijken.

2.2.1 Aanpassingen rondom informatieve gesprek (passend informeren)

In het vorige onderzoek constateerde de Inspectie dat er uiteenlopende verwachtingen waren in het informatieve gesprek. Die zouden ontstaan zijn doordat slachtoffers zich gestuurd voelden om geen aangifte te doen.

Rechercheurs geven in gesprekken met de Inspectie aan dat vandaag de dag meer aandacht wordt besteed aan de kwaliteit van het informatieve gesprek. Opvallend is dat zij in interviews nog de term informatief gesprek gebruiken, en nauwelijks de term 'passend informeren' zoals in de officiële documenten van de politie. Bij 'passend informeren' is het de bedoeling dat goed wordt geluisterd naar wat het slachtoffer wil en nodig heeft (bijvoorbeeld hulpverlening). Een informatief gesprek vindt dan bijvoorbeeld alleen plaats als dit noodzakelijk of wenselijk is. Rechercheurs vinden het prettig dat tegenwoordig al aan de voorkant van een traject gekeken wordt wat het slachtoffer wil en verwacht, zowel van de zedenrechercheur als voor de melding. De rechercheurs ervaren nu daadwerkelijk meer mogelijkheden tot maatwerk dan in de oude situatie. De behoeften van het slachtoffer zijn volgens hen tegenwoordig leidend en soms bepalend.

Het passend informeren wordt ondersteund met een Handelingskader. Het Handelingskader is een hulpmiddel dat politiemensen moet helpen om de informatie te delen die passend is bij de betrokkene en de situatie. (Het is dus niet zo dat alle punten in het kader aan bod moeten komen.) Dat kader was er in de oude situatie

¹⁹ Politie instructie seksuele misdrijven, landelijk expertise en coördinatiepunt seksuele misdrijven, 2022; Politie-instructie Seksuele misdrijven, Landelijk Programma zeden, Kinderpornoografie en Kindersekstoerisme, versie 1.6, januari 2023.

niet en wordt nu door de rechercheurs als prettig en handig ervaren. Daarnaast ontvangt het slachtoffer een link van een website, waarop informatie staat over de werkwijze van de politie en mogelijkheden voor het slachtoffer. Het 'passend informeren' wordt door de rechercheurs gezien als onderdeel van het informatieve gesprek. Zij geven aan dat het onderdeel passend informeren ook via de telefoon kan, maar dat het informatieve gesprek altijd face-to-face is.

Als het eerste gesprek met het slachtoffer al dermate uitvoerig en zorgvuldig is gevoerd, dan wordt dat beschouwd als het informatieve gesprek en kan, indien wenselijk, de aangifte gepland worden of wordt de melder gewezen op de mogelijkheid om gebruik te maken van de bedenktijd. In de praktijk bepaalt het slachtoffer nu veel meer dan in de oude situatie het maatwerk dat hierin van de zedenrechercheurs wordt verwacht.

Eén van de veranderingen volgens de rechercheurs is dat een informatief gesprek ook door één (gecertificeerde) zedenrechercheur mag worden gedaan als de situatie daarom vraagt. Desondanks worden de gesprekken toch nog vaak gevoerd met twee rechercheurs, waarvan ten minste één gecertificeerde zedenrechercheur. Reden hiervoor is dat zedenrechercheurs soms toch nog moeite ervaren met het solo uitvoeren van bepaalde werkzaamheden in het zedenproces. Bijvoorbeeld omdat zij bij ingewikkelde, risicovolle zaken en kwetsbare slachtoffers toch liever een collega erbij willen hebben (vanuit het principe: één is geen). Anderen daarentegen hebben daar minder moeite mee. Per casus wordt door een leidinggevende bekeken of deze solo of in duo kan worden uitgevoerd. Deze weet ook welke medewerker in staat of genegen is om solo te werken en bij de toedeling van de zaak wordt daarmee rekening gehouden.

Het frontoffice van de afdeling zeden kan volgens de rechercheurs al – in hun woorden – een soort pre-informatief gesprek voeren, waardoor in het vervolgproces sneller tot een aangifte kan worden gekomen. Dit is volgens rechercheurs een verbetering ten opzichte van de oude situatie. Bovendien zijn er nu korte lijnen met partners uit de hulpverlening, zodat een slachtoffer daar ook sneller kan worden geholpen. Denk aan geestelijke gezondheidszorg, maatschappelijk werk of specialistische organisaties die zedenslachtoffers bijstaan. De kortere lijnen zijn mede het resultaat van de zogeheten netwerkkaart die teams moesten opstellen om daarmee beter zicht te krijgen met wie zij (vaak informeel al) als rechercheurs contact hadden in het netwerk.

Tot slot komt het volgens de geïnterviewde rechercheurs ook voor dat tijdens het passend informeren al direct wordt overgegaan tot het opnemen van de aangifte.

2.2.2 Aanpassingen rondom bedenktijd

In het vorige onderzoek constateerde de Inspectie dat de wijze waarop de zedenrechercheurs omgingen met de bedenktijd niet altijd aansloot op de instructie en op de behoeften van de slachtoffers. Dit kwam voor op de momenten dat de zedenrechercheurs de bedenktijd aanboden, slachtoffers hun beslissing moesten terugkoppelen aan de zedenrechercheurs en wanneer slachtoffers afzagen van het doen van aangifte.

In de voorlichtingen over de nieuwe werkwijze kregen rechercheurs te horen dat bedenktijd geen plicht is maar een recht. De regie ligt vandaag de dag bij de slachtoffers, zo is nu ook de praktijk volgens de rechercheurs. Ook bij de bedenktijd bepaalt het slachtoffer in de huidige situatie het maatwerk door de politie. Het frontoffice van de zedenrecherche laat een brief uitgaan in de bedenktijd. Tijdens de bedenktijd worden nu volgens de rechercheurs – meer dan in de oude situatie – indien mogelijk alvast opsporingshandelingen uitgevoerd. Dit, om geen bewijs verloren te laten gaan en om niet onnodig tijd te verliezen. Denk daarbij aan het veiligstellen van vluchtige gegevens en veiligstellen van sporen. Wat in de ogen van de rechercheurs niet veranderd is, is dat een officier van justitie ook (bij nog ontbreken van een aangifte) kan besluiten tot ambtshalve vervolging, bijvoorbeeld in verband met het maatschappelijk belang. Ambtshalve vervolging komt echter weinig voor.

Bovendien komt het volgens rechercheurs tegenwoordig (meer) voor dan ten tijde van het vorige inspectieonderzoek dat tijdens het informatieve gesprek de datum van een mogelijke aangifte al direct wordt bepaald. Met als doel er voor het slachtoffer en de zedenrechercheur de vaart in te houden.

2.2.3 Aanpassingen rondom aangifte en periode na de aangifte

In het vorige inspectierapport gaven zedenrechercheurs aan dat zij werden geacht het slachtoffer te informeren over relevante momenten in hun zaak, conform de afgesproken werkwijze. In de praktijk kwam het daar volgens hen echter niet altijd van. Rechercheurs waren niet altijd in staat om persoonlijk contact te onderhouden en betrokkenheid te bieden. De meeste rechercheurs gaven aan dit niet te kunnen omdat zij tijdsgebrek ervoeren en omdat zij dit niet bij hun functie vonden passen. Er zijn echter zedenrechercheurs die vanuit een gevoel van betrokkenheid wel persoonlijk contact met een slachtoffer onderhielden.

De situatie vandaag de dag is dat rechercheurs nog steeds weinig contact onderhouden, en wel om dezelfde redenen als in het vorig inspectierapport. Tenzij het slachtoffer nadrukkelijk contact wenst of wanneer de recherche nog veel informatie nodig heeft van het slachtoffer.

Als een slachtoffer geen aangifte heeft gedaan, vragen rechercheurs het slachtoffer naar de reden van het niet doen van aangifte. Ook al doet een slachtoffer geen aangifte dan nog neemt de rechercheur, afhankelijk van de zaak, contact op met bijvoorbeeld de wijkagent of hulpverlener of verrichten zij zoals aangegeven opsporingshandelingen. Dit wordt ook met het slachtoffer besproken.

Rechercheurs geven wel aan dat nog beter kan worden gekeken naar zaken waarbij de kans groot is dat die niet zullen leiden tot vervolging. Die kunnen volgens hen mogelijk eerder worden afgedaan. Rechercheurs geven aan dat de gewijzigde werkwijze ertoe heeft geleid dat alternatieven voor een strafrechtelijke afhandeling scherper op het netvlies zijn komen te staan. Denk aan herstelbemiddeling of gesprekken met de dader op het politiebaseteam. Als bekend is dat een zaak niet strafrechtelijk zal worden opgepakt, is het volgens de rechercheurs verstandig om deze zo snel mogelijk naar een alternatieve afdoening te leiden of naar een sepot om lange doorlooptijden te voorkomen. Rechercheurs willen slachtoffers niet te lang in het ongewisse laten en het aanbieden van een alternatieve afdoening via

hulpverlening moet slachtoffers perspectief bieden. Ook al wordt de melding niet opgepakt met een strafzaak. Het zo snel mogelijk beslissen moet tevens voorkomen dat anders veel researchcapaciteit wordt gestoken in een niet haalbare zaak. Bij de alternatieve afdoening helpen de eerdergenoemde en ervaren korte lijnen met de hulpverlening.

Als eenmaal aangifte is gedaan, wordt door de rechercheurs een plan van aanpak gemaakt. Dit betekent niet dat voorafgaand aan het opstellen van het plan van aanpak geen opsporingshandelingen kunnen worden verricht, zoals bijvoorbeeld het veiligstellen van beeldmateriaal van camera's, het voeren van gesprekken met getuigen of het al afnemen van sporen.

2.2.4 Overige aanpassingen in de werkwijze

Niet alle aanpassingen die in de interviews worden genoemd zijn terug te voeren op het informatieve gesprek, de eventuele bedenktijd en de periode na de aangifte.

Zo wordt in gesprekken – ten eerste – het Centrum Seksueel Geweld (CSG) genoemd. Het CSG is een plek waar slachtoffers van een nare seksuele ervaring – online of offline – de hulp kunnen krijgen die ze nodig hebben: forensische, medische en psychische hulp. Bij het Centrum Seksueel Geweld werkt een team van artsen, verpleegkundigen, politie en andere hulpverleners samen om slachtoffers van seksueel geweld specialistische zorg te geven. Hiermee wordt volgens de rechercheurs versplintering van de zorg tegengegaan. Die versplintering was het gevolg van het gegeven dat de politie niet meer het enige loket is voor zeden. Het voordeel van één entree is dat slachtoffers hun verhaal niet steeds opnieuw hoeven te doen. De ambitie is om één loket met daarin in ieder geval politie, CSG en slachtofferhulp in te richten.²⁰ Tegelijkertijd waarschuwen rechercheurs dat de rollen van de diverse partijen wel duidelijk moeten blijven. Rechercheurs zijn naar eigen zeggen van de waarheidsvinding en stellen dus geheel andere vragen dan de hulpverlening. Wat blijft: meldingen komen nog altijd op verschillende manieren binnen. Daarnaast is er in de ogen van de rechercheurs geen onlinemogelijkheid om een zedenmisdrijf te melden. Wel zijn er zogeheten online zedenchats die slachtoffers de mogelijkheid bieden om laagdrempelig vragen te stellen en zo informatie op te halen.

Ten tweede wordt de introductie genoemd van intervisie. Dat zijn bijeenkomsten waarbij een groep rechercheurs onder leiding van een coach reflecteert op het werk en elkaar waar nodig voorzien van feedback. Volgens de rechercheurs is deze intervisie sinds 2022 een vast onderdeel van het werk en bedoeld voor vakontwikkeling en professionalisering. Een rechercheur moet minimaal eens per jaar aan intervisie deelnemen. Afgezien daarvan is er volgens hen weinig ruimte voor het volgen van opleidingen. Er is te weinig tijd om kennis en vaardigheden te onderhouden.

²⁰ Zie het Landelijk Programma Zeden-KP-KST van juni 2021.

Ten derde noemen de rechercheurs de onderlinge bijstand van teams binnen dezelfde eenheid aan elkaar. Dit heeft als doel de doorlooptijden korter te maken door de stroom aan zedenzaken naar draagkracht te verdelen.

2.3 Overige ervaringen: drie zorgen van zedenrechercheurs²¹

De invoering van de nieuwe werkwijze is volgens rechercheurs niet vlekkeloos verlopen. Op de werkvloer was soms weerstand als gevolg van de vele veranderingen die rechercheurs hebben meegemaakt de afgelopen jaren in het proces. Zij zijn hierdoor 'verandermoe' en hebben behoefte aan stabiliteit. Tevens uiten zij drie zorgen, namelijk over de bezetting (en daarmee samenhangende werkdruk), de nieuwe zedenwetgeving en de verschuiving van zaken naar de basisteams.

2.3.1 Blijvende zorg over bezetting en werkdruk

De zedenrechercheurs uiten hun zorgen over de werkdruk en de bezetting. Het is lastig om nieuwe collega's te vinden die de uitstroom wegens vergrijzing kunnen compenseren. Wat de zedenrechercheurs betreft zou dat kunnen door zijnstroom mogelijk te maken of de vereisten voor de functie te verlagen. De rechercheurs gaan naar eigen zeggen gebukt onder zedenzaken waaraan zij niet toekomen. Het gebrek aan tijd maakt ook dat zij weinig ruimte hebben om kennis en vaardigheden op te doen, ondanks de opleidingsmogelijkheden die volgens hen in voldoende mate aanwezig zijn.

Reeds aangegeven (in paragraaf 2.2.4) is dat nu meer dan voorheen sprake is van onderlinge bijstand van de teams Zeden binnen de eenheid. Rechercheurs geven bovendien aan dat het geregeld voorkomt dat als een slachtoffer zich in een eenheid meldt waar het strafbare feit niet heeft plaatsgevonden, het slachtoffer toch (direct) wordt geholpen.

2.3.2 De nieuwe zedenwetgeving

Door de Wet seksuele misdrijven (per 1 juli 2024) zal vermoedelijk het werkaanbod van de zedenteams toenemen.²² Slachtoffers van aanranding en verkrachting kunnen vanaf 1 juli 2024 aangifte doen als de verdachte wist, of ernstige reden had te vermoeden dat de wil er niet was, maar toch de seksuele handelingen heeft doorgezet. Met deze nieuwe wet kunnen slachtoffers in meer gevallen aangifte doen van aanranding en verkrachting. Om verkrachting of aanranding aan te tonen, is door de nieuwe wet geen bewijs meer nodig dat iemand is gedwongen. De wet geeft ook uitbreiding van andere delicten. Dit is relevant om te vermelden aangezien dat invloed kan gaan hebben op de doorlooptijden na 1 juli 2024. Het gedrag is strafbaar als duidelijk was dat de ander geen seks wilde, maar iemand

²¹ Met deze paragraaf wordt het antwoord op deelvraag 3 aangevuld met ervaringen van rechercheurs die niet per se zijn terug te voeren op een van de drie contactmomenten en de instructie, maar die wel (wat algemener) betrekking hebben op de hedendaagse (gewijzigde) aanpak zedenzaken.

²² [Nieuwe Wet seksuele misdrijven | Seksuele misdrijven | Rijksoverheid.nl](#), geraadpleegd d.d. 19 juni 2024.

toch heeft doorgezet. Als er bewijs is van dwang, dan kan de dader een zwaardere straf krijgen.

Belangrijk volgens de geïnterviewde rechercheurs is om onder de nieuwe wet goed de verwachtingen te managen van slachtoffers. Volgens de geïnterviewde rechercheurs moeten slachtoffers beseffen dat er geen garantie is dat er ook een bewijsbare strafzaak volgt op een melding. Het bewijzen dat het slachtoffer geen seks wilde, maar de dader toch heeft doorgezet, is volgens rechercheurs helemaal niet makkelijk. Een alternatief is in hun ogen daarom soms ook gelegen in het bieden van hulp. Er dient volgens rechercheurs meer te worden samengewerkt met slachtofferadvocaten en maatschappelijke organisaties. Bij sommige zaken weten zij al snel dat die niet tot een vervolging zullen leiden.

2.3.3 Verschuiving van zedentaken naar de basisteams

Uit de gevoerde gesprekken blijkt dat zedenrechercheurs zich ook zorgen maken over de verschuiving van zedenzaken naar de basisteams. Zij vragen zich af of meldingen dan wel goed worden afgehandeld. Minder complexe zaken mogen nu door de basisteams zelf opgenomen worden, mede om daarmee het capaciteitsprobleem te beslechten. Er is echter veel onduidelijkheid over wat dan onder de categorie 'minder complex' valt.²³ Punt volgens de zedenrechercheurs is dat een beslissing over een zaak zowel door een zedenofficier als door een ZSM-officier²⁴ kan worden genomen. Dat is een probleem, want daarmee bestaat de kans dat gelijksoortige zedenzaken nu heel verschillend worden afgehandeld. Het kan tegenwoordig gebeuren dat bij een zaak in een basisteam direct een aangifte wordt opgenomen, terwijl het team zeden bij een andere soortgelijke zaak eerst een informatief gesprek laat plaatsvinden en overlegt met de zedenofficier. Daarbij komt het soms voor dat een basisteam een aangifte opneemt en afhandelt zonder afstemming met de zedenrechercheur. Dan kan de situatie zich voordoen dat een slachtoffer aangifte doet bij een basisteam of dat daar feitelijk al het informatieve gesprek plaatsvindt. Dit gesprek wordt in zo'n geval gedaan door opsporingsambtenaren die niet gecertificeerd zijn als zedenrechercheur. Het gesprek wordt dan ook niet opgenomen met audiovisuele apparatuur. Deze verschillende afhandelingen leiden volgens de rechercheurs tot regionale verschillen in de aanpak en werkwijze. Daarbij bestaat volgens de rechercheurs het risico op ongelijke behandeling van slachtoffers.

Rechercheurs vinden dat er meer aandacht nodig is voor de capaciteit en kennis van de basisteams om (minder ingewikkelde) zedenzaken op te pakken. Die capaciteit en kennis zijn zeker niet vanzelfsprekend, en intussen zijn basisteams (met name wijkagenten) volgens de geïnterviewde rechercheurs wel vaak het eerste aanspreekpunt voor zedenslachtoffers. Desondanks loopt de samenwerking met de basisteams volgens de rechercheurs wel goed. Veel handelingen binnen een

²³ Geregeld is dat de aangifte van een zedenmisdrijf zoals genoemd in de artikelen 239, 240, 240a, 254 en 254a van het Wetboek van Strafrecht, door iedere opsporingsambtenaar mag worden opgenomen, onder voorwaarde dat het Team Zeden zo snel mogelijk wordt geïnformeerd.

²⁴ ZSM staat voor Zorgvuldig, Snel en op Maat. Het is de benaming voor het beleid van het Openbaar Ministerie en de politie voor het afhandelen van zogeheten veelvoorkomende criminaliteit (VVC). Een ZSM-officier is een aanduiding voor de officier van justitie die zich richt op deze ZSM-zaken.

zedenzaak worden door de basisteams opgepakt en de zedenrechercheurs steken veel tijd in het overdragen van kennis en vaardigheden. Via het basisteam worden zaken over het algemeen snel doorgezet. De verschillen tussen eenheden kunnen volgens de geïnterviewde rechercheurs groot zijn. De zorg van zedenrechercheurs is dat deze collega's van het basisteam vervolgens niet in staat zijn om dezelfde gewenste en benodigde aandacht aan de zedenzaak te besteden als gecertificeerde zedenrechercheurs.

2.4 Samengevat

De geïnterviewde rechercheurs en hun leidinggevendenden geven aan dat de nieuwe werkwijze meer ruimte biedt voor maatwerk en minder strikt is dan de oude. Er is volgens hen nu meer aandacht voor de behoeften en verwachtingen van zedenslachtoffers. Rechercheurs hebben presentaties gehad van onder andere hun coördinatoren, operationeel experts en teamchefs en na de invoering vonden landelijke vakdagen plaats om de wijzingen nader toe te lichten. Ook in de briefings is door leidinggevendenden ruim stilgestaan bij de herziene werkwijze.

Er lijkt daarom weinig verschil tussen de beoogde aanpassing van de werkwijze (zoals samengevat in Tabel 1) en de daadwerkelijke uitvoering daarvan door de zedenrechercheurs zoals in de interviews tot uiting komt. De instructie wordt zo gezien – kortom – uitgevoerd zoals beoogd.

Ook ontstaat op basis van de documenten en de interviews met de politie het beeld dat nu meer aandacht wordt besteed aan de kwaliteit van het informatieve gesprek (tegenwoordig onderdeel van het passend informeren) dan ten tijde van het vorige inspectierapport. Wat daarbij helpt is dat er een Handelingskader is opgesteld dat ook echt wordt gebruikt en dat er nu meer maatwerk wordt geleverd door aan te sluiten bij de behoeften van het slachtoffer.

Verder lijkt het erop dat het de politie (zedenrechercheurs) vergeleken met het vorige onderzoek nu lukt om de slachtoffers van zedenzaken keuzevrijheid en maatwerk te bieden. Voor wat de bedenktijd betreft geven de rechercheurs aan dat de regie meer dan ten tijde van het vorige onderzoek bij de slachtoffers ligt. De bedenktijd wordt tegenwoordig gerespecteerd als een recht. Hiermee lijkt het erop dat voorgenomen uitgangspunten (zie paragraaf 2.1) worden gerealiseerd.

Als het gaat om de aangifte en de periode na de aangifte blijkt dat rechercheurs nog altijd weinig contact houden met de slachtoffers. De meeste rechercheurs gaven aan dit niet te kunnen omdat zij tijdsgebrek ervoeren en omdat zij dit niet bij hun functie vonden passen. Of het slachtoffer moet dat nadrukkelijk wensen. Of er is een situatie waarbij de recherche nog informatie nodig heeft van het slachtoffer.

Hoewel de doorlooptijden nu beter worden bewaakt, kan volgens de Inspectie nog steeds beter worden gekeken naar snellere (ook alternatieve) afhandeling van meldingen. Wat daarbij helpt is het Centrum Seksueel Geweld. De ambitie is om met het Centrum Seksueel Geweld sneller inzichtelijk te krijgen welke opties er zijn bij meldingen, en dan ook door andere partijen dan de politie. De multidisciplinaire samenwerking gaat echter veel verder dan het CSG. Er wordt toegewerkt naar

De perspectieven bijeen?

multidisciplinaire triage waarbij naast het CSG bijvoorbeeld ook Veilig Thuis, Slachtofferhulp NL en de slachtofferadvocatuur betrokken zijn.

De werkdruk is volgens de geïnterviewden onveranderd sinds het vorige onderzoek, wat maakt dat naar nieuwe oplossingen wordt gezocht. Het betreft daarbij het verschuiven van minder complexe zedenmeldingen naar de basisteams en het (bij drukte) laten afhandelen van meldingen door zedenteams van andere eenheden.

3. Ervaringen van slachtoffers

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de ervaringen van de slachtoffers met het informatieve gesprek, eventuele bedenktijd en de periode na de aangifte. De ervaringen van de zedenslachtoffers worden in deze paragraaf geordend aan de hand van de drie contactmomenten²⁵ die slachtoffers met de politie hebben. In het onderzoek *Verskillende Perspectieven* (2020) constateerde de Inspectie tijdens deze drie contactmomenten frictie tussen de opdracht van de zedenrechercheurs, hun werkwijze en de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers. In onderhavig onderzoek is bekeken hoe het nu met deze uiteenlopende verwachtingen in de drie contactmomenten gesteld is. Per contactmoment wordt de bevinding uit het vorige rapport vergeleken met de huidige ervaringen van zedenslachtoffers.²⁶

3.1 Informatieve gesprek (onderdeel van passend informeren)

Uit het vorige inspectieonderzoek (2020) bleek dat tijdens het informatieve gesprek frictie ontstond doordat slachtoffers zich gestuurd voelden om geen aangifte te doen. Dit ontstond wanneer de onmogelijkheden van de zaak en de negatieve consequenties van het doen van aangifte de boventoon voerden. Sinds het vorige onderzoek is het informatieve gesprek aangepast en onderdeel van 'passend informeren'. Bij passend informeren worden de behoeften van het slachtoffer centraal gesteld en dit ziet de Inspectie ook terug in de ervaringen van de gesproken slachtoffers.

Van de vijftientig geïnterviewde slachtoffers hebben er twaalf positieve ervaringen met het informatieve gesprek. Zij geven aan tevreden te zijn over de bejegening, voelen zich gehoord en zijn tevreden over de uitleg van de mogelijkheden ten aanzien van het vervolg. Volgens hen wordt door de zedenrechercheurs in het gesprek uitleg gegeven over strafrechtelijke en niet-strafrechtelijke afdoeningsmogelijkheden, zoals het doen van een melding, aanspreken van de verdachte of het inschakelen van hulp en ondersteuning, bijvoorbeeld mediation. De geïnterviewde slachtoffers geven aan dat de opening van het gesprek ook belangrijk is voor de toonzetting van de rest van het gesprek en hun beleving van de bejegening.

Het besluit over het wel of niet doen van aangifte wordt door de rechercheurs bij het slachtoffer gelaten, zo geven laatstgenoemden aan. Slachtoffers die tevreden waren over het informatieve gesprek, geven tevens aan dat het informatieve gesprek een neutrale of positieve invloed had op hun keuze om wel of geen aangifte te doen.

²⁵ Te weten het informatieve gesprek (tegenwoordig 'passend informeren'), de aangifte en bedenktijd en de periode na de aangifte.

²⁶ Dit hoofdstuk is gebaseerd op de interviews die de onderzoekers van het Verwey-Jonker Instituut hielden met slachtoffers van zedenmisdrijven.

Drie slachtoffers hadden zowel positieve als negatieve ervaringen met het informatieve gesprek en zeven slachtoffers hebben het informatieve gesprek als overwegend negatief ervaren. Deze slachtoffers die dus minder positief zijn over het informatieve gesprek, voelen zich nog steeds gestuurd om geen aangifte te doen.²⁷ In de informatieve gesprekken die door de slachtoffers negatief zijn ervaren laten zedenrechercheurs expliciet en impliciet blijken dat een aangifte geen zin zou hebben. Ook wordt in die gesprekken (de bestudeerde bandopnamen) minder vaak vermeld dat bedenktijd een recht is en geen plicht en sturen zedenrechercheurs er vaker op aan dat het slachtoffer bedenktijd neemt. De slachtoffers met negatieve ervaringen voelen zich niet gesteund en gehoord.²⁸

3.2 Bedenktijd

In het vorige inspectieonderzoek werd geconcludeerd dat de wijze waarop de zedenrechercheurs met de bedenktijd omgingen niet altijd op de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers aansloot. En daarmee niet conform de toenmalige instructie was. Zedenrechercheurs deden alsof de bedenktijd een standaard werkwijze was, hoewel deze alleen in bepaalde gevallen voorgelegd moest worden. Wanneer het slachtoffer aangaf direct aangifte te willen doen, werd ook bedenktijd voorgesteld en dat was niet volgens protocol. De duur van de bedenktijd werd nauwelijks in samenspraak bepaald en in de wijze waarop het contact na het verstrijken van de bedenktijd plaatsvond zat verschil tussen de werkwijze van de zedenrechercheurs en de behoeften van slachtoffers.²⁹

Inmiddels wordt de bedenktijd door rechercheurs gepresenteerd als een recht en geen plicht. Het gaat nu dus om *eventuele* bedenktijd in plaats van *standaard* bedenktijd. Aan het eind van het informatieve gesprek krijgen de slachtoffers nu bedenktijd aangeboden. Hierbij benadrukken de rechercheurs dat het slachtoffer over het doen van aangifte mag nadenken, maar dat dit niet hoeft. Tijdens het informatieve gesprek kan direct een aangifte worden opgenomen, indien het slachtoffer dit wil. Of er kan een datum voor het doen van aangifte worden afgesproken. De regie om wel of niet gebruik te maken van bedenktijd en het wel of niet aangifte doen ligt bij het slachtoffer.³⁰

Slachtoffers die hebben aangegeven het informatieve gesprek positief te ervaren zijn ook positief over de bedenktijd. Zij hadden veelal al besloten dat zij aangifte wilden doen en dit besluit is door de zedenrechercheurs gerespecteerd. De voor dit onderzoek geïnterviewde slachtoffers die minder positieve ervaringen met het informatieve gesprek hebben krijgen bedenktijd vaker standaard aangeboden. In deze gesprekken vermelden de zedenrechercheurs niet dat bedenktijd een recht is

²⁷ Blijkt uit het onderzoek dat in opdracht van de Inspectie Justitie en Veiligheid door het Verwey-Joncker Instituut is uitgevoerd.

²⁸ Blijkt uit onderzoek dat in opdracht van de Inspectie Justitie en Veiligheid door het Verwey-Joncker Instituut is uitgevoerd.

²⁹ [Rapport Verschillende perspectieven | Rapport | Inspectie Justitie en Veiligheid \(inspectie-jenv.nl\)](https://rapport.verschillende.perspectieven.nl).

³⁰ Blijkt uit onderzoek dat in opdracht van de Inspectie Justitie en Veiligheid door het Verwey-Joncker Instituut is uitgevoerd.

en geen plicht. Zo blijkt uit de bandopnamen. Over het onderhouden van (tussentijds) contact maakten de slachtoffers en de zedenrechercheurs afspraken.

3.3 Aangifte en periode na de aangifte

In het vorige inspectierapport (2020) benoemde de Inspectie het derde moment waarin frictie ontstond, namelijk nadat het slachtoffer aangifte had gedaan. Slachtoffers willen geïnformeerd worden als er iets gebeurt in hun zaak, ongeacht of dit goed of slecht nieuws is. Maar ook als er een langere periode geen nieuws is, willen zij op de hoogte worden gehouden en willen zij contact met de zedenrecherche. Echter de mate waarin dit gebeurde, sloot niet altijd op de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers en ook niet op de instructie. Zij wilden meer op de hoogte zijn over het verloop van hun zaak. Daarnaast hadden slachtoffers behoefte aan persoonlijk contact, zij stelden betrokkenheid van de zedenrechercheurs bij hen als persoon en bij hun zaak op prijs. Dit vond naar hun idee onvoldoende plaats. Er waren zedenrechercheurs die wel persoonlijk contact onderhielden met een slachtoffer vanuit een gevoel van betrokkenheid. De meesten deden dit echter niet, zij kwamen hier niet aan toe door gebrek aan tijd en ruimte of omdat zij dit niet vonden passen bij hun functie.³¹

In het onderzoek is met 25 slachtoffers gesproken, 12 slachtoffers hebben aangifte gedaan. De meeste geïnterviewde slachtoffers die aangifte hebben gedaan zijn positief over het aangiftegesprek. Wel zijn er verschillende ervaringen met het contact met de zedenpolitie na de aangifte. Slachtoffers met overwegend positieve ervaringen geven aan dat ze goed op de hoogte gehouden worden van het verloop en de uitkomst van het strafrechtelijk onderzoek. Enkele slachtoffers geven te kennen het fijn te vinden dat ze tijdens de zaak dezelfde contactpersoon hebben. Slachtoffers die aangeven negatieve ervaringen te hebben met het contact na de aangifte voelen zich onvoldoende geïnformeerd. Zij zijn door politie of OM niet op de hoogte gehouden van het verloop van hun zaak. Sommige slachtoffers moeten zelf achter informatie aan gaan.

3.4 Behoeften en verwachtingen

In het vorige inspectierapport³² werd geconcludeerd dat de frictie tijdens de contactmomenten ontstond doordat de opdracht van de zedenrechercheurs, hun werkwijze en/of de behoeften en verwachtingen van slachtoffers niet op elkaar aansloten. De Inspectie concludeerde dat de zedenrechercheurs meer zicht moesten krijgen op de behoeften en verwachtingen van de slachtoffers.

De behoeften en verwachtingen van slachtoffers kunnen desalniettemin nogal uiteenlopen. Sommige geïnterviewde slachtoffers hebben behoefte aan erkenning,

³¹ [Rapport Verschillende perspectieven | Rapport | Inspectie Justitie en Veiligheid \(inspectie-jenv.nl\)](#).

³² [Rapport Verschillende perspectieven | Rapport | Inspectie Justitie en Veiligheid \(inspectie-jenv.nl\)](#).

het verhaal kunnen doen en aandacht voor hun emoties, terwijl andere geïnterviewden vooral behoefte hebben aan informatie over de mogelijkheden van

de politie. Zij willen dat de politie meedenkt. De slachtoffers die vooraf al overwogen of besloten hadden om aangifte te doen wilden weten wat de kans was op een bewijsbare zaak.³³

3.5 Samengevat

In het vorige inspectierapport³⁴ werden de behoeften en verwachtingen beschreven omtrent bejegening van slachtoffers van zedenzaken door zedenrechercheurs. De verwachte bejegening bestond eruit dat:

- Slachtoffers de behoefte hadden om goed te worden geïnformeerd;
- Dat daadkracht in hun zaak werd getoond;
- Dat de zedenrechercheurs oog hadden voor hun hulpvraag.
- Zij wensten gehoord en serieus genomen te worden;
- Zedenrechercheurs betrokken en meelevend waren;³⁵
- Slachtoffers niet gestuurd zouden worden en over keuzevrijheid konden beschikken.

De interviews met zedenslachtoffers in dit onderzoek leveren, gegeven deze vraagstelling en opzet, de indicatie op dat al deze behoeften en verwachtingen van slachtoffers rond bejegening er nog onverminderd zijn. In het onderzoek geven 12 van de 25 geïnterviewde slachtoffers aan tevreden te zijn over de betrokkenheid en bejegening door de zedenrechercheurs. Desondanks zijn er ook nog steeds geïnterviewde slachtoffers die minder tevreden (N=7) of zelfs ontevreden (N=3) zijn over de bejegening door de zedenrecherche.³⁶ De overige drie slachtoffers gaven geen eenduidig antwoord op de vraag.

Het lijkt er tegelijkertijd op dat de slachtoffers soms meer verwachten van de zedenrechercheurs dan die kunnen bieden. Het is niet vanzelfsprekend dat slachtoffers tijdens het contact met de zedenrechercheurs proactief uitspreken wat hun behoeften en verwachtingen zijn. Sommige geïnterviewde slachtoffers voelen

³³ Blijkt uit onderzoek dat in opdracht van de Inspectie Justitie en Veiligheid door het Verwey-Joncker Instituut is uitgevoerd.

³⁴ [Rapport Verschillende perspectieven | Rapport | Inspectie Justitie en Veiligheid \(inspectie-jenv.nl\)](#)

³⁵ 'Slachtoffers hebben daarnaast verwachtingen over hoe de zedenrechercheurs met hen zullen omgaan. Allereerst dat de zedenrechercheurs compassie tonen. Zij geven ook aan het belangrijk te vinden dat de zedenrechercheurs hun verhaal horen en hen daarin serieus nemen. Slachtoffers verwachten tevens persoonlijke betrokkenheid van de zedenrechercheurs. Voorts benoemen slachtoffers het prettig te vinden wanneer de zedenrechercheurs aandacht hebben voor hun persoonlijke omstandigheden, er ruimte is voor hun emotie, hun schuldgevoel of onzekerheid wegnemen of verminderen en de zedenrechercheurs een vriendelijke of positieve houding hebben.' Inspectierapport Verschillende Perspectieven, 2020.

³⁶ Om deze bevindingen in een breder perspectief te plaatsen is het belangrijk te melden dat de slachtoffermonitor 2023 aangeeft dat slachtoffers van zedenmisdrrijven positiever zijn over de behandeling door de politie dan slachtoffers van andere geweldsmisdrijven. Zie [Slachtoffermonitor 3e meting Samenvatting | Rapport | Rijksoverheid.nl](#).

De perspectieven bijeen?

zich goed bejegend. Zij vinden dat de zedenrecherche goed aansluit op hun behoeften en verwachtingen. Dit neemt niet weg dat andere slachtoffers zich nog steeds niet goed bejegend voelen. Zij vinden dat de zedenrecherche niet goed aansluit op hun behoeften en verwachtingen.

4. De balans opgemaakt

4.1 Conclusie

De centrale vraag van de Inspectie was welke aanpassingen de politie heeft doorgevoerd in de bejegening van slachtoffers van zedenmisdrijven rondom het informatieve gesprek, de eventuele bedenktijd en de periode na de aangifte en heeft dat geleid tot minder uiteenlopende verwachtingen (frictie) en een verbeterde werkwijze.

De Inspectie stelt op basis van de door haar verzamelde gegevens vast dat de werkwijze rondom het omgaan met zedenslachtoffers is aangepast. Er werden zowel wijzigingen doorgevoerd rondom het informatieve gesprek, de eventuele bedenktijd en de periode na de aangifte (zie Tabel 1) en die zorgen ervoor dat slachtoffers zich meer dan in het vorige inspectie onderzoek *Verschillende Perspectieven* (2020) correct behandeld voelen. Ook kan op basis van dit onderzoek worden waargenomen dat de zedenrecherche zich meer bewust is van hoe om te gaan met zedenslachtoffers. Wat blijft is dat het op waarheidsvinding gerichte opsporingsbelang en het slachtofferbelang bij zedenmisdrijven niet altijd parallel lopen en soms botsen. Denk aan het slachtoffer dat geen aangifte wil doen en waarbij de recherche er juist belang bij heeft dat dit wel gebeurt. De gewijzigde bejegening verandert weinig aan dit verschil tussen opsporingsbelang en slachtofferbelang. Om het in de termen van het vorige inspectierapport te formuleren: de perspectieven van slachtoffers en zedenrechercheurs zullen op dit punt blijven verschillen.

De Inspectie stelt vast dat de politie (zedenrechercheurs) de intentie heeft om keuzevrijheid en maatwerk te bieden aan de slachtoffers van zedenzaken. Denk aan de keuze van het slachtoffer om wel of juist niet gebruik te willen maken van de bedenktijd voor een aangifte. Als de geïnterviewde slachtoffers positief zijn over het informatieve gesprek, komt dat omdat zij ervoeren dat zij in dat gesprek de keuze hadden om wel of geen bedenktijd in acht te nemen. De zedenrecherche doet haar best om bedenktijd als een recht voor te leggen aan de slachtoffers in plaats van als een plicht. Dat is een verschil met de waarneming in het vorige inspectieonderzoek. Destijds werd vastgesteld dat dit (nog) onvoldoende gebeurde. Maar ook nu lukt het nog niet altijd om bedenktijd als recht voor te leggen, als de Inspectie afgaat op de gehouden interviews met zedenslachtoffers. Ook blijft maatwerk in de praktijk moeilijk, omdat de wensen van slachtoffers erg divers zijn en het (mede hierom) lastig is om er altijd aan te voldoen.

Alleen al in dit onderzoek is toch een aantal slachtoffers niet tevreden. Die ontevredenheid wordt voornamelijk veroorzaakt door rechercheurs die volgens de slachtoffers toch nog sturend zijn, niet de juiste (begripvolle) toon weten te vinden in de gesprekken en niet altijd oog hebben voor de belangen van het slachtoffer. Ook lukt het de politie nog niet om altijd contact te onderhouden met het zedenslachtoffer wat maakt dat slachtoffers soms zelf proactief achter informatie en bijzonderheden rondom hun melding of zaak aan moeten.

De Inspectie constateert verder enkele nieuwe kwetsbaarheden in de vernieuwde aanpak van zedenzaken. Een eerste kwetsbaarheid is de (eventuele) inzet bij het informatief gesprek van één enkele zedenrechercheur. Dit wordt vanuit het perspectief van de zedenrechercheurs soms als onprettig ervaren, omdat het complexe zaken zijn en de rechercheurs daarbij graag met een vier-ogen-principe werken. De tweede kwetsbaarheid is het laten oppakken van de minder complexe meldingen door de basisteams. Waarbij het nog maar de vraag is wat minder complex betekent, omdat ook die meldingen soms nog bij nader inzien complexer kunnen blijken. En ook omdat de minder complexe meldingen dezelfde zorgvuldigheid vragen als de meer ingewikkelde meldingen. Voor het afhandelen van zedenzaken en de juiste bejegening van slachtoffers is kennis en kunde van gecertificeerde zedenrechercheurs belangrijk. De kans bestaat dat bij het laten afhandelen van zedenzaken door de basisteams de oude situatie (met de fricties) nog bestaat.

4.2 Hoofdconclusie

Op basis van de vorige paragraaf komt de Inspectie tot de volgende hoofdconclusie:

De Inspectie stelt vast dat de werkwijze rondom het omgaan met zedenslachtoffers is aangepast. De politie (zedenrechercheurs) heeft de intentie heeft om keuzevrijheid en maatwerk te bieden aan de slachtoffers van zedenzaken. Wensen en behoeften van slachtoffers lopen echter uiteen en voor ieder slachtoffer is maatwerk nodig. Dat is – samengevat – de moeilijkheid bij zedenzaken. Dat vraagt om empathische, voldoende opgeleide en gecertificeerde zedenrechercheurs. Het is de politie desondanks gelukt om meer oog te hebben voor het slachtofferbelang dan ten tijde van het inspectieonderzoek *Verschillende Perspectieven (2020)*. Dat was ook de inzet van de aangepaste werkwijze rondom de bejegening van zedenslachtoffers. Het lukt echter nog niet in alle gevallen om ook in de uitvoering voldoende rekening te houden met de wensen en behoeften van slachtoffers.

4.3 Aanbeveling en overweging

De Inspectie doet de Korpschef van de Nationale Politie de volgende aanbeveling:

Zedenrechercheurs moeten in staat zijn om een adequate empathische afweging te maken tussen opsporingsbelang en slachtofferbelang. Investeer in voldoende opgeleide en gecertificeerde zedenrechercheurs voor dit hoog specialistische politiewerk door erop toe te zien dat er meer ruimte en tijd is voor training en opleiding van (zeden)rechercheurs. Die tijd wordt nu niet altijd ervaren.

Gebaseerd op risico's die in dit onderzoek door politiemensen zijn genoemd, voegt de Inspectie daar nog een overweging aan toe. Dat is een aandachtspunt dat niet de monitoring behoeft van een aanbeveling, maar waarbij het evengoed raadzaam is om er als politie mee aan de slag te gaan:

Breng in kaart wat de afhandeling van zedenzaken door de basisteams oplevert, wat dit aan capaciteitswinst oplevert en wat het voor de (verschillen in) bejegening van slachtoffers betekent.

Bijlage 1 Overzicht aanbevelingen Inspectierapport Verschillende Perspectieven (2020)

Aanbevelingen aan de Nationale Politie:

- Draag zorg voor het doorontwikkelen van de huidige werkwijzen rondom het informatief gesprek, de bedenktijd en de periode na aangifte op basis van de bevindingen uit dit onderzoek. Betrek hierbij nadrukkelijk hoe er meer aandacht kan zijn voor de behoeften en verwachtingen van slachtoffers.
- Pak de geconstateerde knelpunten in de Teams Zeden aan, teneinde de ervaren werkdruk bij de zedenrechercheurs te reduceren. Heb daarbij aandacht voor de bezetting binnen de Teams Zeden, de opleidingsmogelijkheden voor de zedenrechercheurs en de doorlooptijden van de zedenzaken.

Bijlage 2 Slachtoffergesprekken en beluisteren banden door Verwey-Jonker Instituut

Milou Lünemann, Mathilde Compagner en Katinka Lünemann

De Inspectie heeft het Verwey-Jonker Instituut gevraagd om een deel van het onderzoek uit te voeren, namelijk de interviews met zedenslachtoffers en het beluisteren van banden van informatieve gesprekken. Het onderzoek richtte zich op twee vragen:

- 1) Hoe geven zedenrechercheurs invulling aan de bejegening van zedenslachtoffers binnen het instructiekader?
- 2) Hoe ervaren slachtoffers de bejegening?

Achtergrond respondenten

In totaal zijn 25 slachtoffers geïnterviewd voor het onderzoek, deels telefonisch of digitaal (n=15) en deels face to face (n=10). Daarnaast zijn 25 banden beluisterd. Meestal is zowel de band beluisterd en is een interview met het slachtoffer gehouden (n=21). Vier keer is alleen de band beluisterd en vier keer is alleen het slachtoffer gesproken.

Interviews slachtoffers en waardering informatieve gesprek

Uit de interviews komt naar voren dat de meeste slachtoffers enkel of met name positieve ervaringen hebben gehad met de zedenpolitie (n=14), een deel heeft wisselende ervaringen gehad (n=4) en een deel heeft overwegend negatieve ervaringen gehad (n=7). Kijken we naar de achtergrondkenmerken van slachtoffers dan zien we dat slachtoffers die overwegend negatieve ervaringen hebben gehad met de zedenpolitie, relatief gezien jonger zijn en relatief minder vaak aangifte hebben gedaan. Ook betrof het relatief vaker een bekende in privésetting bij het slachtoffer thuis. Daarnaast kregen zij relatief vaker bedenktijd aangeboden.

Indeling banden op bejegening

De 25 beluisterde opnames van het informatieve gesprek hebben we ingedeeld in overwegend positief (n=14), overwogen wisselend (n=4; zowel positieve als negatieve aspecten) en overwegend negatieve voorbeelden (n=7) van bejegening. Bij de banden die als overwegend negatief zijn gescoord, was het gesprek vanaf het begin kritisch of sturend en was weinig begrip naar het slachtoffer toe. Bij de banden die als wisselend zijn gescoord, begon het gesprek meestal empathisch, maar later in het gesprek kwam een omslagpunt naar (zeer) kritisch of sturend.

Deze indeling kwam vaak overeen met de beleving en ervaring van het slachtoffer. Als we in de opname meer of vooral positieve voorbeelden van bejegening hoorden, heeft het slachtoffer het informatieve gesprek vaak ook positief ervaren. Ook de negatief gescoorde banden komen overeen met negatief ervaren informatiegesprekken. De duur van de banden loopt erg uiteen: van 14 minuten met aansluitend aangifte tot 86 minuten. De meeste informatieve gesprekken duren circa één uur.

Voorafgaand aan het informatieve gesprek

Uit de interviews komt naar voren dat de stap naar de zedenpolitie voor een deel van de slachtoffers een grote stap is geweest. Steun vanuit de omgeving van het slachtoffer speelde een belangrijke rol voor het slachtoffer om de stap naar de (zedes)politie te zetten.

Slachtoffers zijn via verschillende routes bij de (zedes)politie terecht gekomen. Ruim de helft van de slachtoffers heeft eerst (telefonisch) contact gehad met de basispolitie en enkele met de wijkagent, voordat zij contact hadden met de zedenpolitie. Bij een deel van de slachtoffers is de algemene politie direct ter plaatste gekomen. Ook heeft ongeveer de helft van de slachtoffers zelf contact gehad met de frontoffice Zeden. Bij sommigen was dit een kort telefonisch gesprek, bij anderen een uitvoeriger telefonisch gesprek. De slachtoffers waren vrijwel allemaal tevreden over zowel basispolitie als frontoffice.

Het is belangrijk om voor het informatieve gesprek start, als zedenrechercheur te weten hoe het slachtoffer bij de zedenpolitie is gekomen en welke voorinformatie door anderen aan het slachtoffer is verteld. Hierdoor kan de informatievoorziening tijdens het gesprek beter aansluiten bij wat een slachtoffer al weet, zodat onnodige herhaling of incongruentie van informatie kan worden voorkomen. Een goede overdracht tussen collega's van de basispolitie, wijkagent en frontoffice naar de zedenrechercheurs van het informatieve gesprek is daarom van belang.

Het informatieve gesprek

Uit de interviews komt naar voren dat iets meer dan de helft van de slachtoffers het informatieve gesprek met de zedenpolitie (zeer) positief heeft ervaren (n=12). Een aantal slachtoffers had zowel positieve als negatieve ervaringen (n= 3) en ongeveer een derde heeft het informatieve gesprek als overwegend negatief ervaren (n=7).

In de meeste informatieve gesprekken zat een duidelijke structuur en was echt aandacht voor het slachtoffer. Aspecten die bijdroegen aan het positief of negatief ervaren van het gesprek hingen samen met hoe het informatieve gesprek bij de start verliep en de mate waarin er aandacht was voor de verwachtingen, behoeften en het welzijn van het slachtoffer. Hieronder bespreken we de belangrijkste bevindingen en benoemen daarbij ook enkele aanbevelingen.

Start van het informatieve gesprek

De bejegening van slachtoffers is ontzettend belangrijk. Een empathische reactie, luisterend oor en het slachtoffer serieus nemen zijn cruciale aspecten die maken dat slachtoffers het contact met de (zeden)politie als prettige ervaren. Het wordt zeer gewaardeerd als zedenrechercheurs alle tijd nemen, luisterden zonder oordeel, begripvol zijn ('niks was te raar'), goede vragen stellen, goed weten om te gaan met schuld/schaamtegevoelens en aangeven dat het niet erg is als het slachtoffer een antwoord niet weet.

De impact van aanranding of verkrachting is, ongeacht wat feitelijk is gebeurd, zeer groot voor het slachtoffer. Zeker slachtoffers die vrij kort na de aanranding of verkrachting een gesprek hadden met de zedenpolitie, hadden vooral behoefte aan het vertellen van hun verhaal en wilden horen dat het heel heftig was wat ze hebben meegemaakt. Aansluiten op de emotionele staat van een slachtoffer is hierin belangrijk, want informatie komt vaak niet binnen of blijft niet hangen als de emotie heel hoog zit. Een slachtoffer kan ook in shock zijn en apathisch reageren. Het is belangrijk om eerst de emotie te laten zakken, voordat het gesprek gevoerd wordt of veel informatie wordt gegeven. Door enkele slachtoffers werd als advies meegegeven om iemand van de hulpverlening of een ervaringsdeskundige bij het gesprek te laten aansluiten voor emotionele ondersteuning.

Bejegening is maatwerk

Het vragen naar en aansluiten bij de verwachtingen en behoeften van een slachtoffer zijn belangrijke aspecten van een goede bejegening. Op het moment dat iemand al veel informatie heeft gehad en al een besluit heeft genomen over het wel of niet doen van aangifte, kan een ander gesprek worden gevoerd dan als iemand nog geen informatie heeft gekregen en nog geen besluit heeft genomen over de gewenste vervolgstappen. Als iemand al weet geen aangifte te willen doen, dan hoeft het gesprek minder te gaan over of aangifte doen mogelijk is en welk proces daarbij hoort. Als hier wel uitgebreid bij wordt stilgestaan ervaren slachtoffers dit als negatief: het sluit niet aan bij hun behoeften en ze voelen zich niet gehoord. Enige informatie geven over de mogelijkheid aangifte te doen, uit te leggen waar iemand informatie kan vinden en vragen naar de reden voor het afzien van het doen van aangifte behoort wel tot een goede bejegening. Als iemand besloten heeft wel aangifte te willen doen, is het als zedenrechercheur goed om te beseffen dat de reden om aangifte te doen voor een slachtoffer niet (alleen) het straffen van de verdachte hoeft te zijn. Het slachtoffer kan ook kiezen voor het doen van aangifte als onderdeel van het eigen verwerkingsproces, of om het gevoel te hebben er alles aan gedaan te hebben. Sommige slachtoffers gaven aan dat ze het fijn hadden gevonden als de zedenrechercheur meer had meegedacht met het slachtoffer.

Het is belangrijk om het gesprek open in te gaan en na het spontaan verhaal eerst naar de verwachting en behoeften van het slachtoffer te vragen met betrekking tot wat het slachtoffer graag zou willen doen. Vervolgens kan hierop aangehaakt worden door de mogelijkheid te beschrijven die volgens de zedenrechercheur het beste past bij die behoefte en verwachting. Daarbij is het belangrijk om altijd aan te geven dat er andere mogelijkheden zijn en dat het slachtoffer zelf bepaalt voor welke mogelijkheid gekozen wordt.

Vertrouwenspersoon

Slachtoffers zijn doorgaans niet op de hoogte dat een vertrouwenspersoon mee mag naar (een deel van) het informatieve gesprek. Als een vertrouwenspersoon aansluit, wordt de rol niet altijd duidelijk uitgelegd. Soms komt een vertrouwenspersoon mee met het slachtoffer, maar mag niet aansluiten bij het gesprek. Uit de banden komt naar voren dat zedenrechercheurs wisselend omgaan met het moment dat een vertrouwenspersoon aansluit: vanaf de start van het gesprek of alleen bij het tweede deel van het gesprek, nadat het slachtoffer haar verhaal had verteld. Bij een deel van de gesprekken legt de zedenrechercheur uit dat de vertrouwenspersoon alleen bij het tweede deel aanwezig mag zijn, omdat het slachtoffer haar verhaal als een van de eerste aan deze vertrouwenspersoon heeft verteld en diegene daarom een belangrijke getuige kan zijn. Deze uitleg ontbreekt ook regelmatig.

Als de vertrouwenspersoon aansloot bij (een deel van) het gesprek, ervaren slachtoffers dit positief. Zo waren ze niet alleen, kon de vertrouwenspersoon helpen om de tijdlijn helder te krijgen en konden ze napraten. De rol van vertrouwenspersoon zou beter moeten worden uitgekristalliseerd en de informatie erover aan slachtoffers zou verbeterd moeten worden.

Informatie over niet strafrechtelijke mogelijkheden

Op het moment dat slachtoffers bij de politie aankloppen, hebben veel slachtoffers behoefte aan hulp, zo blijkt uit de interviews. In de meeste informatieve gesprekken is gesproken over contact met een hulporganisatie. Slachtofferhulp Nederland kwam het vaakst ter sprake in de gesprekken, maar ook het Centrum Seksueel geweld kwam regelmatig naar voren. Soms werd doorgesproken over bestaande of eerdere betrokken hulp. Er werd nauwelijks over de mogelijkheid van mediation gesproken.

Indien mediation wel besproken werd, werd in het ene geval vermeld dat het of mediation is óf een strafrechtelijke route, terwijl in het andere geval werd aangegeven dat na mediation ook nog een aangifte kan worden gedaan als slachtoffer dat wenst.

In wiens belang is het informatieve gesprek

Uit het onderzoek komt een zekere frictie naar voren tussen het belang van het informatieve gesprek voor het slachtoffer en voor de politie. Het doel van het informatieve gesprek is om informatie te krijgen en geven. Dit kan misleidend zijn voor slachtoffers, want zij denken dat ze hun verhaal mogen vertellen en dat een luisterend oor geboden wordt. Het doel voor de zedenrechercheur met informatie krijgen van het slachtoffer is echter ook om te bepalen of sprake is van een strafbaar feit. In weinig gesprekken werd expliciet benoemd dat het informatieve gesprek geen aangifte is én daarom niet op details wordt doorgevraagd én alleen wordt doorgevraagd om helder te krijgen of sprake is van een strafbaar feit.

In sommige gesprekken was de toon van de zedenrechercheur vrij kritisch, omdat onduidelijk was of sprake was van een strafbaar feit. Dit speelde vooral wanneer

het ging om verkrachting. In sommige gesprekken werd heel gedetailleerd doorgevraagd op het incident en de bewijsbaarheid en soms waren zedenrechercheurs ook kritisch over de rol van het slachtoffer zelf. Deze kritische toon en vragen lijken beter te passen bij de aangifte. Dan kan in het informatieve gesprek echt aandacht zijn voor het verhaal en de behoeften en verwachtingen van een slachtoffer, zodat slachtoffers zich meer gehoord en gesteund voelen.

Informatieve gesprek in relatie tot het doen van aangifte

Het informatieve gesprek heeft invloed op de keuze om wel of geen aangifte te doen. In veel gevallen waren slachtoffers tevreden over de manier waarop de zedenrechercheurs hen begeleiden in de keuze of de keuze om wel of geen aangifte te doen respecteren.

Bij de slachtoffers met een positieve ervaring heeft het informatieve gesprek een neutrale of positieve rol gespeeld bij de keuze om wel of geen aangifte te doen. Zij gaven aan dat de zedenrecherche met de wens van het slachtoffer meeding, zoals direct aangifte doen of daar direct een afspraak voor plannen. De slachtoffers met een wisselende of negatieve ervaring ervaarden vooral sturing tijdens het informatieve gesprek om geen aangifte te doen. Zij kregen bijvoorbeeld een bedenktijd aangeboden, terwijl ze direct aangifte wilden doen, of slachtoffers gingen naar de politie met het idee aangifte te gaan doen, maar gingen naar huis met het gevoel 'laat maar zitten, het heeft toch geen zin'. Wat hierbij vooral belangrijk was, is het ontbreken van respect. Slachtoffers kregen niet het gevoel dat ze serieus werden genomen en dat het een gezamenlijke afweging was; zij vonden dat alles wat zij naar voren brachten werd weerlegd. Ook was geen sprake van een open gesprek. Echter hebben enkele slachtoffers het informatieve gesprek negatief ervaren, maar zeggen ze achteraf dat ze de juiste beslissing hebben genomen om geen aangifte te doen, omdat ze het hele traject dat volgt op het doen van aangifte niet aan hadden gekund. Er zijn ook slachtoffers die wel aangifte hebben gedaan, maar dit niet hadden gedaan als ze hadden geweten hoe het proces zou verlopen.

Dit laat zien hoe ingewikkeld het is voor de zedenrechercheurs om aan de ene kant eerlijk te zijn, zodat slachtoffers weten waar ze zich op moeten voorbereiden; dat het een lang proces is en de uitkomst vaak niet is waar slachtoffers op hopen. Ook komt naar voren hoe belangrijk het is dat zedenrechercheurs de regie bij het slachtoffer laten liggen, aansluiten bij de behoeften van slachtoffers en een open respectvol gesprek voeren. Daarnaast komt naar voren dat de informatievoorziening na het doen van aangifte heel belangrijk is. De politie draagt de zaak over, maar voor het slachtoffer is het traject nog lang niet afgelopen.

Conclusie

Seksuele geweldsdelicten hebben een enorme impact op het slachtoffer. Een impact die lang een tol eist. De gang naar de (zedes)politie en het besluit om wel of geen aangifte te doen vergt veel van een slachtoffer en kan belangrijk zijn in het proces van verwerking. Een juiste bejegening is een belangrijke voorwaarde. Maatwerk is daarbij het sleutelwoord. We hebben veel mooie voorbeelden gehoord tijdens het luisteren van de banden van het informatieve gesprek, waar aangesloten werd bij het slachtoffers in behoeften en verwachtingen en de regie bij het slachtoffer werd gelaten. Daarentegen waren er ook voorbeelden te horen hoe het niet zou mogen gaan. De indruk bij de banden kwam vaak overeen met de beleving en ervaring van het slachtoffer.

Slachtoffers zijn in meerderheid positief over het informatieve gesprek, waarbij ze empathisch benaderd werden en het gevoel hadden eigen regie te hebben. Er zijn zeker ook verbeteringen wenselijk. Aandacht voor verwachtingen, behoeften en welzijn van het slachtoffer gedurende alle onderdelen van het informatieve gesprek kan, zeker als het gaat om het bespreken van verwachtingen, nog verbeteren. Doel van het informatieve gesprek is het geven van informatie en samen met het slachtoffer afwegen of het doen van aangifte zinvol is voor het slachtoffer. Het kritisch doorvragen op details hoort geen onderdeel te zijn van het informatieve gesprek. In het informatieve gesprek moet vooral aandacht zijn voor het verhaal en de behoeften en verwachtingen van een slachtoffer, zodat ze zich gehoord en gesteund voelen.

Inspectie Justitie en Veiligheid

Toezicht, omdat rechtvaardigheid en veiligheid niet vanzelfsprekend zijn.

Dit is een uitgave van:

Inspectie Justitie en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Hoge Nieuwstraat 8 | 2514 EL Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
Contactformulier | www.inspectie-jenv.nl

Juli, 2024

*Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.
Vermenigvuldigen van informatie uit deze publicatie is toegestaan,
mits deze uitgave als bron wordt vermeld.*